

Fond za humanitarno pravo

POD LUPOM BR. 24
Oktobar 1997.

OBRAZOVANJE NA ALBANSKOM JEZIKU

16. oktobar 1997.

U vremenu od 5. septembra 1996. do 10. oktobra 1997. godine istraživači Fonda za humanitarno pravo su na Kosovu obišli škole i fakultete koje od školske 1991/92. godine vlasti Republike Srbije onemogućavaju da nastavu izvode u svojim prostorijama. Cilj obilaska je bio da se neposredno utvrdi da li je došlo do promene u korišćenju školskih i univerzitetskih objekata nakon sporazuma Milošević - Rugova o normalizaciji obrazovanja, i u kakvim uslovima se odvija obrazovanje na albanskom jeziku. Istraživači su razgovarali i sa nekolicinom direktora škola na srpskom jeziku koji su pristali da iznesu svoje mišljenje o potpisanom sporazumu.

Neposredno nakon potpisivanja sporazuma bilo je indicija da se započinje s aktivnostima za njegovu primenu. To se videlo pre svega u ponašanju pripadnika MUP Srbije, koji su učestalo obilazili osnovne i srednje škole, raspitujući se upadljivo ljubazno o broju učenika i smenama, i nudeći pomoć u slučaju potrebe. Registrovani su i slučajevi ohrabrivanja albanskih direktora da uđu u svoje zgrade. Međutim, sve aktivnosti na terenu u vezi sa primenom sporazuma prestale su krajem septembra 1996. godine. Nastava na albanskom jeziku i dalje se odvija u teškim i ponižavajućim uslovima.

STVARANJE PARALELNOG SISTEMA OBRAZOVANJA

Trećeg septembra 1990. godine sindikat kosovskih Albanaca je organizovao generalni štrajk zbog masovnih otpuštanja etničkih Albanaca sa posla i ograničavanja kosovske autonomije, koje će 28. septembra biti potvrđeno donošenjem novog Ustava Srbije. Usledila su nova otpuštanja, primenom tek donetog Zakona o radnim odnosima u posebnim okolnostima. Posao je izgubilo više desetina hiljada albanskih radnika.

Paralelno sa tim tekao je proces smene albanskih direktora preduzeća i institucija, na osnovu zakona koji je Skupština Srbije donela juna 1990. godine. Republika Srbija je, naime, uspostavljala prinudnu upravu u preduzećima i ustanovama sa obrazloženjem da su u njima "teže povređeni društveni interesi", "ne izvršavaju se zakonom utvrđene obaveze", ili su "bitno poremećeni samoupravni odnosi". Iz ovih razloga su uvedene prinudne mere i u predškolskim ustanovama, školama, Univerzitetu i institucijama nauke i kulture.

Skupština Srbije je 7. augusta 1990. godine ukinula sve zakone o obrazovanju koje je Skupština Kosova do tada donela. Republika je donela jedinstven nastavni plan i program za osnovne i srednje škole za celu teritoriju Srbije. Svoj nastavni program je 24. avgusta 1990. doneo i Prosvetni savet Kosova, kojii će biti ukinut kasnije, 17. decembra 1991. godine. Razlike između kosovskog i programa Republike Srbije su se odnosile na nastavu iz istorije, albanskog jezika, geografije, likovnog i muzičkog obrazovanja. Karakterističan primer u

Fond za humanitarno pravo

jedinstvenom programu je predmet muzičke kulture, za koji je bilo predviđeno da daci uče samo dve pesme na albanskom jeziku.

Zbog odbijanja albanskih prosvetnih radnika da nastavu drže prema jedinstvenom planu i programu, tokom 1991. godine Republika Srbija prestaje sa finansiranjem najpre srednjeg, a onda i osnovnog obrazovanja na albanskom jeziku. Nastavila je da plaća samo tehničko osoblje u osnovnim školama.

Do daljnog pogoršanja prilika u kosovskom obrazovanju došlo je zbog ograničavanja upisa učenika u srednje škole na albanskom jeziku. Prema konkursu Saveta Republičkog fonda za obrazovanje, objavljenom u "Borbi" od 31. maja 1991. godine, samo 10 hiljada albanskih učenika moglo je da se upiše u srednju školu, iako je osnovnu školu tada završavalo skoro 35 hiljada mladih Albanaca. Istovremeno je za nastavu na srpskom jeziku bio predviđen upis 5.535 učenika, nesto više od broja onih koji su završavali osnovnu školu.

Na odbijanje albanskih prosvetara da primene jedinstven plan i program obrazovanja vlasti Republike Srbije reaguju sprečavanjem učenika i nastavnika da novu 1991/92 školsku godinu započnu u svojim školskim zgradama. U razgovoru sa istraživačima Fonda za humanitarno pravo, A. K., direktor srednje škole "Luigi Gurakuqi" u Klini, ispričao je kako se to dogodilo u njegovoj školi:

Drugog septembra 1991. nas je pred vratima škole dočekala naoružana policija. U dvorištu škole policajci su nas psovali i govorili da bez pristanka na nastavni plan i program Republike Srbije nemamo šta da tražimo u školi. Mi smo i posle tih reči nastavili sa mirnim protestom. Onda je policija počela da nas tuče. Neki od nastavnika su bili pritvoreni. Devetnaestog septembra, prema podacima naših tehničkih radnika koji su u to doba još radili u školi, srpska uprava je spalila svu albansku literaturu iz naše biblioteke. Prvog oktobra smo opet zajedno sa roditeljima i đacima izašli da protestujemo. Policija je blokirala sve ulice i atmosfera je bila vrlo napeta. I sledeća tri dana smo nastavili sa protestima za ulazak u školu. Bilo nas je oko hiljadu i protestovali smo mirno. I pored toga policija nas je tukla. Još jednom smo pokušali da uđemo u zgradu škole, šesnaestog oktobra, ali je bilo nemoguće i približiti se školi. Čuvali su je policajci i srpski građani Kline. Početkom sledeće godine, dvadesetog januara, počeli smo drugo polugodište školske 1991/92 godine, u privatnim objektima. U zgradu naše škole smo pokušali da uđemo i na početku školske 1992/93 godine, ali nas je policija i tada sprečila.

Drugo polugodište školske 1991/92 godine većina albanskih srednjih škola počela je u privatnim objektima.

Među akademskim ustanovama, prvi je na udaru bio Medicinski fakultet u Prištini, na kojem su 7. avgusta 1990. uvedene prinudne mere. Ubrzo su takve mere preduzete i prema Univerzitetskoj biblioteci Kosova. D. M. je u to vreme bio student Mašinskog fakulteta:

Možete da zamislite kako je tekla nastava kada su u svakom ćošku našeg fakulteta, na kojem prinudne mere još nisu bile uvedene, bili prisutni radnici Službe bezbednosti. To, kao i zatvaranje Medicinskog fakulteta, bili su jasni znakovi šta se priprema, pa smo 26. juna 1991. godine mi "mašinci" pokušali da organizujemo štrajk gladu na fakultetu. Ali, specijalne policijske snage su opkolile zgradu fakulteta, i bilo smo primorani da istog dana obustavimo štrajk.

Fond za humanitarno pravo

Dva dana kasnije, prinudne mere su uvedene na celom Univerzitetu u Prištini, a nešto kasnije i u Pokrajinskom zavodu za izdavanje udžbenika, te u Studentskom centru Prištinskog univerziteta.

Na dan kada je prema programu albanskih prosvetara trebalo da počne nova školska godina (1. oktobar 1991), policija je studentima blokirala ulaze na fakultete. Ista scena, povremeno uz policijsku primenu sile, ponavljala se narednih dana. Početkom 1992. godine, i univerzitetska nastava na albanskom jeziku će početi da se odvija u privatnim prostorijama i lokalima.

Prema podacima iz Rektorata paralelnog Prištinskog univerziteta, do kraja 1991. godine otpuštena su 863 univerzitetska nastavnika i administrativna radnika. Otpuštanja su zasnivana na Zakonu o radnim odnosima u posebnim okolnostima, odnosno na razlozima kao što su otpor prema privremenim merama, zakašnjenje na posao, napuštanje radnog mesta bez odobrenja dekana, i slično.

Ukupno je više od 18 hiljada nastavnika i zaposlenih dobilo otkaz u školama i fakultetima na albanskom jeziku. To će istovremeno biti i uvod u stvaranje paralelnog institucionalnog sistema obrazovanja na albanskom jeziku.

USLOVI U ŠKOLAMA I NA UNIVERZITETU

Uz uskraćivanje školskog prostora, problem koji je nakon 1991/92 pratio srednje i visoko obrazovanje bila je i stalna pretnja da će učenici i studenti biti izbačeni iz objekata u kojima nakon 1991/92 pohađaju nastavu. Pripadnici MUP su često upadali u ove objekte, obično pri kraju školske godine, i oduzimali svedočanstva, dnevnike i pečate. Beogradski mediji su zabeležili i slučajeve policijske zaplene većih svota novca (28 hiljada nemačkih maraka u Suvoj Reci, 53 hiljade u Uroševcu i 32 hiljade u Peći) namenjenog radu albanskih škola i prikupljenog iz "paralelnog" poreza na prihod Albanaca sa Kosova i iz inostranstva. Direktori i nastavnici su privođeni na informativne razgovore, pri čemu su im u više slučajeva nanošene telesne povrede.

Jedna od posledica uslova u kojima funkcioniše albansko školstvo je i primetno smanjenje broja učenika i studenata. U odnosu na početak ove decenije, danas na Kosovu uči 16 odsto manje osnovaca, 22 odsto manje srednjoškolaca, i 30 odsto manje studenata na albanskom jeziku. Naročito je opao broj ženske dece koja se upisuje u srednju školu.

Osnovne škole

Osnovno školovanje je zagarantovano ustavom Republike Srbije i SR Jugoslavije. Stoga vlasti Republike Srbije nisu preduzimale represivne mere prema osnovnim školama u meri u kojoj su to činile prema srednjim. I pored toga, 34 osnovne škole još uvek organizuju nastavu van svojih školskih zgrada. Među njima je 15 osnovnih škola čija isturena odeljenja rade u privatnim kućama.

Prema podacima Vlade SR Jugoslavije, objavljenim u dnevnom listu *Politika* 10. jula 1996. godine, u vreme zajedničkog korišćenja školskih objekata nastava za 315.000 albanskih

Fond za humanitarno pravo

osnovaca odvijala se u 904 objekta. Danas, prema podacima albanskih prosvetnih organizacija, osnovne škole izvode nastavu u 835 objekata, sa 265.000 učenika.

U većini škola u kojima se nastava i dalje drži na oba jezika, prostor je strogo podeljen i postoje zasebni ulazi za srpske i albanske učenike. U prištinskoj osnovnoj školi koja se do početka 1991/92 godine zvala "Vladimir Ilić Lenjin", prizemlje je dodeljeno srpskoj školi koja je preimenovana u "Miloš Crnjanski", a I i II sprat albanskoj školi, sa nazivom "Dardanija". Po naredbi direktora Bogija Gogića, najpre su deca morala da koriste zasebne ulaze, a onda je sredinom nekadašnjeg zajedničkog hola podignut zid.

U prizrenskoj školi "Meti Logoreci", odnosno "17 Novembar" (srpski naziv), učenici koriste iste učionice, ali u različitim smenama - Srbi prepodne, Albanci poslepodne. Prema rečima H. I., albanskog direktora škole:

U zbornici nam nije dozvoljeno da držimo dokumentaciju, pa nastavnici moraju da nose dnevnik kući. Nemamo gde ni da držimo drva za zimu, jer podrum pripada Srbima. Oni posle trećeg ili četvrtog časa prestanu da greju učionice, a po završetku nastave ostave otvorene prozore, pa kad mi dođemo učionice su hladne.

Kada je reč o albanskim školama koje rade van svojih objekata, po pravilu ti objekti stoje prazni, zbog malog broja srpskih učenika koji u njima uče. U selu Softaj albanska škola "Abetare" sa 230 učenika radi u privatnim kućama, dok srpska škola "Milan Zečar" nastavu za 8 učenika izvodi u pravoj školskoj zgradi, i na raspolaganju ima 9 učionica, fiskulturnu salu, kabinet i dve kancelarije. Istureno odeljenje albanske škole "Abetare" u selu Sazli nastavu izvodi u staroj džamiji.

Srpska škola "Milan Mladenović" u selu Vitina ima 250 učenika koji koriste 12 od ukupno 18 učionica u školskoj zgradi. Albanski učenici, ukupno 1050, nastavu pohađaju u sedam privatnih kuća u samoj Vitini, i u školskim objektima albanskih škola u selima Drobeš, Begunce i Ramnište. Školske 1992/93 meštani u Vitini sakupili su sredstava i kupili građevinski materijal za izgradnju dve učionice na privatnom posedu, ali su srpske opštinske vlasti odbile da izdaju dozvolu za izgradnju objekta.

U selu Janjevo postoje dva školska objekta. U jednom se odvija nastava na srpskom jeziku za 60 učenika, drugi se drži pod ključem, a 280 albanskih učenika uči u privatnoj kući. U selu Plametin u opštini Obilić takođe postoje dva školska objekta. U novoj školskoj zgradi odvija se nastava na srpskom jeziku, stara zgrada se koristi za smeštaj ogreva, a nastava za 130 albanskih osnovaca je organizovana u dvema, prilično oronulim, kućama.

Srednje škole

Od septembra 1991, kada je policija sprečila učenike i profesore Albance da uđu u svoje učionice, samo je osam škola uspelo da se vrati u svoje objekte. Srednjoškolska nastava na albanskom jeziku obavlja se u ukupno 69 škola na Kosovu. Pre 1991/92. u tim školama je nastavu pohađalo 73 hiljade učenika. U međuvremenu je broj opao na 60 hiljada.

Tokom ovih godina, ni u privatnim objektima nastava nije mogla da se nesmetano izvodi. Prema rečima direktora srednje škole "Sami Frasheri" u Prištini, policajci su konfiskovali dnevnik i školski pečat, i tukli su njega, profesore i vlasnika kuće u kojoj su držali nastavu.

Fond za humanitarno pravo

U gimnaziji "Alexander Xhuvani" iz Podujeva, prema rečima direktora, ni učenici nisu bili pošteđeni policijske brutalnosti:

"Gde god ih je policija našla sa knjigama ili torbama u rukama, tukla ih je i pretila im ponovnim batinama ukoliko nastave sa školovanjem. Godinama nismo mogli da slavimo dan škole zbog policije. Čim bismo se okupili tukli su nas i pretili nam. Oduzeli su nam pečat i dokumenta škole."

Srednjoškolci i njihovi profesori su školske 1992/93 i 1993/94 godine pokušavali da se vrate u svoje zgrade. U tome ih je policija sprečavala koristeći silu. Srednjoškolskom centru "Jeta e Re" u Suvoj Reci je 1992/93 dozvoljeno da radi u školskoj zgradi, ali su već krajem te školske godine đaci i nastavnici opet morali napolje. Sledeću školsku godinu počeli su u osnovnoj školi "Shkendija", ali ih je policija izbacila i oduzela im školski pečat i dokumentaciju.

U sedam škola nastava se održava kako u privatnim objektima tako i u zgradama osnovnih škola. Samo u privatnim objektima radi 26 srednjih škola, a samo u zgradama osnovnih škola 25. Osam srednjih škola održava nastavu u zgradama u kojima su to i pre činile. To su: srednja tehnička škola u selu Belačevac (od 1992/93); škole "Gjergj Kastrioti-Skënderbëu" i "Leonik Tomeu" u Glogovcu (od 1992/93); "Eqrem Çabej" u Prištini (od 1992/93); "Abdyl Frashëri" u Mališevu (od 1993/94); "Xhevdet Doda" u Prištini (od 1993/94); "Skënderbëu" u Kačaniku (od 1996/97); i "Skender Luarasi" u Suvoj Reci (od 1996/97). Istureno odeljenje škole "Kuvendi i Lezhes" iz Vitine, u selu Požoranje, izvodi nastavu u zgradi tog srednjoškolskog centra. Isto vazi za školu "Hoxhë Hasan Tashini" iz Obilića, odnosno za njena isturena odeljenja u selima Ade i Belačevac. Nastava u srednjoj muzičkoj školi "Lorenc Antoni" održava se u zgradi KUD "Agimi" u Prizrenu.

Reporter beogradskog nedeljnika "Vreme" je ovako opisao uslove u kojima radi srednja ekonomska škola "Hoxhë Kadri Prishtina" u Prištini:

Učionice su male, od po desetak kvadrata, zagušljive, flekavih zidova, sa tablom na podu i golom sijalicom koja visi o tankom gajtanu. Nema nikakvih klupa, učenici sede stešnjeni jedan do drugoga, ... knjige i sveske se drže na nogama.

Fakulteti

Nijedan od kosovskih 13 fakulteta i 7 viših škola na albanskom jeziku ne drži nastavu u svojim objektima. Nastava je organizovana u preko 250 objekata druge namene - privatnih kuća, ordinacija, poslovnih prostorija, ateljea, džamija. Broj studenata je sa 19.620 u 1991/92 godini pao na 13.805 u školskoj 1996/97.

M. A. studentkinja četvrte godine stomatologije, ovako je istraživaču Fonda za humanitarno pravo opisala uslove na njenom fakultetu:

Poslednjih godina lekari su otvarali privatne ambulante, pa su nam omogućili da kod njih držimo vežbe. Trošimo mnogo vremena i energije da bismo stigli iz jednog kraja grada u drugi, od naselja do naselja gde se nalaze privatne ambulante. Grupe za vežbanje imaju po 15 studenata, a samo je jedna stolica i pacijent sa kojim radimo. U sadašnjim uslovima, student stomatologije može samo jednom u toku semestra da neposredno radi sa pacijentom, a u retkim slučajevima i dva puta. Ipak, mislim da sam dosta naučila, jer koristim i stranu literaturu.

Fond za humanitarno pravo

SPORAZUM O NORMALIZACIJI ŠKOLOVANJA

Prvog septembra 1996. godine, Slobodan Milošević i Ibrahim Rugova su u Beogradu, odnosno Prištini, potpisali sporazum o normalizaciji obrazovnog sistema na Kosovu. Tekst sporazuma sadrži svega nekoliko paragrafa, od kojih su najvažniji onaj koji ističe da je "sporazum, zbog njegove društvene i humanitarne vrednosti, iznad svake političke debate", i onaj koji predviđa formiranje mešovite komisije zadužene za njegovo sprovođenje.

U javnosti je malo poznato da postoji i aneks sporazuma Milošević-Rugova, tzv. Rimski dokument koji sadrži spisak objekata u koje albanski učenici i studenti treba da se vrate. Sadržaj dokumenta nije dostupan javnosti.

Objavljeni sporazum ne sadrži odredbe o pitanjima kao što su finansiranje, nastavni planovi i programi, priznavanje diploma, i podela prostora u kom bi se obavljala nastava na različitim jezicima.

Stav albanske strane je da u školskim objektima Albanci i Srbi treba da opet zajednički koriste prostorije. Ali, kako je istraživaču Fonda rekao Abdyl Ramaj, član mešovite komisije za sprovođenje sporazuma (Grupa 3+3), "ako srpska strana insistira da se izvrši fizička podela škola, mi ćemo to prihvatiti". Članovi Aktiva direktora srednjih škola u Prištini sa nastave na srpskom jeziku su odmah po obelodanjivanju sporazuma predložili fizičko odvajanje škola. Ondašnji ministar prosvete Srbije, Dragoslav Mladenović, izneo je stav Ministarstva da u jednoj smeni uče Srbi i Crnogorci, a u drugoj Albanci.

Fehmi Agani, potpredsednik Demokratskog saveza Kosova i jedan od članova Grupe 3+3, istakao je u jednom intervjuu da bi trebalo priznati diplome Albanaca stečene prethodnih godina, jer su sve institucije školskog sistema bez prekida radile u tom periodu. On je naveo da Nemačka, Švajcarska i Holandija te diplome priznaju. U Crnoj Gori, međutim, početkom ove godine su kosovski Albanci Xhevdet Ulaj i Ahmet Donbalaj osuđeni na po dvadeset dana zatvora kada su pokušali da se zaposle sa diplomama paralelnog Prištinskog univerziteta. Sud u Plavu je Ulaja i Donbalaja osudio zbog korišćenja "lažne javne isprave" - uverenja o završenim studijama na Mašinskom, odnosno Filozofskom fakultetu u Prištini.

Srbi na Kosovu su sa mešanim osećanjima dočekali potpisivanje sporazuma. Ž. Ž., direktor osnovne škole "Vasilije Đurović" je istraživaču Fonda za humanitarno pravo rekao: ***Ne možemo da im damo da uđu u našu zgradu jer će da nam sve poruše, i šta posle? Postoje još tri prazne učionice, ali ne možemo im to dati, jer možda ćemo iduće godine dobiti još jedno odeljenje prvog razreda.***

M. P., direktor srpske gimnazije u Istoku je izneo sledeći stav:

Oni imaju puno dece, ali ne moraju baš sve da ih školuju. Neće biti problema ako Šiptari prihvate plan i program Srbije. Ali, ako to ne učine, već traže svoj plan i program, ja ću se prvi iseliti sa Kosova. Iseliće se i drugi, to će biti strašno.

Drugačije je intonirana izjava S. J., direktora osnovne škole "Mladen Ugarević" u Prizrenu: ***Posle sporazuma ja sam otišao kod albanskog direktora da se dogovorimo oko nastave, odnosno da i oni pređu u prepodnevnu smenu i da se opet finansiraju iz Ministarstva***

Fond za humanitarno pravo

Srbije. On je rekao da ne veruje da će se stvari promeniti nabolje. Nadam se da će se ovi problemi rešiti i da ćemo živeti kao pre, zajedno sve četiri nacionalnosti.

Raspoloženje koje se moglo prepoznati neposredno nakon sporazuma Milošević-Rugova bilo je da će zaista doći do njegove primene. Indikativan je primer srednje tehničke škole "Skender Luarasi" u Suvoj Reci, koja se tih dana uselila u svoj stari objekat. R. B., direktor škole, opisao je istraživaču Fonda kako je došlo do useljenja:

I ranijih godina smo pokušavali da uđemo u našu staru zgradu, ali nas policija nije puštala. Zgrada je bila napuštena, jer su srpska deca prešla u novi objekat. Mi smo 1996. godine renovirali staru zgradu i odlučili da opet pokušamo da uđemo. To smo i učinili, 2. septembra, i ne znajući za sporazum Milošević-Rugova. Takođe, ignorisali smo upozorenje koje nam je dao predsednik opštinskog odbora za prosvetu, Spasa, da moramo da dobijemo odobrenje od nadležnih organa. Ušli smo, dakle, u zgradu, i od tada nas niko više nije dirao.

R. B., direktor gimnazije "Muharem Bekteshi" u Vučitrnu, imao je tih dana ovakvo iskustvo:
4. septembra 1996., došla su dva naoružana policajca i pitali me za broj učenika. Posle dva dana, jedan od tih policajaca pozvao me telefonom da još jednom proverim taj podatak. Rekao mi je da od sada neće niko da nas dira, te ako slučajno budemo imali nekih problema da se javimo njima u policiji.

Izjava koju je istraživaču Fonda za humanitarno pravo dao B. R., direktor osnovne škole "Migjeni" u Kosovskoj Mitrovici, svedoči o promenama koje je objavljivanje sporazuma nagoveštavalo:

Trećeg septembra 1996. došla su dva policajca u civilu i tražili da razgovaraju sa mnom. Uskoro su im se pridružila dva naoružana policajca. Pitali su me za broj učenika, za nastavu, kada počinje i kada se završava, itd. Posle petnaest minuta razgovora otišli su. Čudno je da su isti policajci, koji su nas ranijih godina maltretirali, sada bili tako korektni prema nama.

Izvesnu promenu predstavlja i to što policija više ne ulazi u školske objekte, ne ugrožava fizički integritet albanskih nastavnika, i ne oduzima dnevnike, pečate i svedočanstva. H. B., direktor srednje tehničke škole u Istoku, izjavio je 2. novembra 1996. istraživaču Fonda:

Od potpisivanja sporazuma o školstvu prestala su maltretiranja učenika i profesora. Pre toga, od 1991. do 1. septembra 1996., policija je pretukla 26 naših profesora. Njih šestorica i dan danas osećaju posledice od toga, te redovno traže lekarsku pomoć.

U svemu ostalom, stanje u kosovskom obrazovanju je isto kao i pre potpisivanja dogovora. Nakon jednogodišnjeg zastoja, Grupa 3+3 se opet sastala početkom oktobra 1997. u Prištini i Beogradu. Razgovori su okončani bez ikakvih pomaka i uz međusobno okrivljivanje zbog takvog ishoda.

Nezadovoljstvo zbog nesprovođenja sporazuma izvelo je početkom 1. oktobra 1997. više od dvadeset hiljada albanskih studenata na ulice Prištine, gde su nameravali da šetnjom gradom mirno izraze svoj protest. Policija je upotrebila suzavac i pendreke da bi rasturila okupljene studente. Sila je upotrebljena i protiv građana koji su u drugim delovima grada očekivali dolazak studentske povorke.

Fond za humanitarno pravo

PREPORUKE

Fond za humanitarno pravo smatra da nema nijednog valjanog razloga kojim bi se opravdalo nepreduzimanje mera za uklanjanje ponižavajućih uslova u oblasti obrazovanja na albanskom jeziku. Takvo stanje se mora izmeniti odmah i bez političkih uslovljavanja. Bilo bi to u skladu i sa sporazumom Milošević-Rugova, u kojem potpisnici naglašavaju da je "ovaj sporazum iznad svake političke debate", i svečano ističu "humanitarnu vrednost dogovora", kao i "brigu za budućnost albanske omladine na Kosovu".

Ako bi vlasti Republike Srbije uslovile normalizaciju školovanja na albanskom jeziku prihvatanjem jedinstvenog plana i programa obrazovanja, to bi, protivno sporazumu, značilo direktnu politizaciju problema. Naime, prihvatanje plana i programa obrazovanja Republike Srbije od strane Albanaca bi značilo prihvatanje suvereniteta Republike Srbije, a to je političko pitanje koje nadilazi humanistički karakter pitanja obrazovanja.

Fond za humanitarno pravo poziva članove Komisije 3+3, koji u pregovorima predstavljaju srpsku stranu, da se uzdrže od izricanja političkih diskvalifikacija na račun druge strane i da svoju pažnju usredsrede na primenu potpisanog sporazuma. Fond pre svega ima u vidu izjavu Gorana Perčevića, koji je 10. oktobra 1997. godine, nakon sastanka komisije, optužio albanske pregovarače za "goli separatizam". Ovakva retorika izaziva sumnju u spremnost vlasti Republike Srbije da stvarno reši problem obrazovanja na albanskom jeziku.

Fond za humanitarno pravo predlaže da se, kao privremeno rešenje, obrazovanje Albanaca finansira sredstvima prikupljenim iz poreza i dažbina koje kosovski Albanci plaćaju Republici Srbiji.